

***Bucculatrix ulmifoliae* (Lepidoptera: Bucculatricidae), een nieuwe soort voor de lijst van de Belgische Lepidoptera**

Chris Snyers

Samenvatting. Op 30 september 2007 werden te Wilrijk (België, Antwerpen) op *Ulmus minor* talrijke bladminezende larven gevonden van *Bucculatrix ulmifoliae* M. Hering, 1931. Het is de eerste maal dat deze soort uit België wordt vermeld. Verder onderzoek toonde de aanwezigheid van deze soort ook aan in de provincies Brabant, Henegouwen, en Oost-Vlaanderen. Tegen alle verwachtingen in werd *B. albedinella* (Zeller, 1839) niet aangetroffen op de onderzochte bomen.

Abstract. *Bucculatrix ulmifoliae* (Lepidoptera: Bucculatricidae), a species new to Belgium. On 30 September 2007 many leaf mines of *Bucculatrix ulmifoliae* M. Hering, 1931 were found on *Ulmus minor* at Wilrijk (Belgium, Province of Antwerpen). This is the first record of this species in Belgium. More research revealed the presence of this species in the provinces of Brabant, Hainaut, and Oost-Vlaanderen. Contrary to our expectations, *B. albedinella* (Zeller, 1839) was not found on the studied *Ulmus* trees.

Résumé. *Bucculatrix ulmifoliae* (Lepidoptera: Bucculatricidae), une espèce nouvelle pour la faune belge

Le 30 septembre 2007 plusieurs mines de *Bucculatrix ulmifoliae* M. Hering, 1931 furent trouvées sur *Ulmus minor* à Wilrijk (Belgique, province d'Antwerpen). C'est la première fois que cette espèce est mentionnée de Belgique. D'autres recherches ont montré la présence de cette espèce dans les provinces du Brabant, du Hainaut et d'Oost-Vlaanderen. Contrairement aux attentes, *B. albedinella* (Zeller, 1839) ne fut pas trouvé sur les arbres examinés.

Key words: *Bucculatrix ulmifoliae* – Faunistics – First record – Belgium.

Snyers, C.: Floraliënlaan 324, B-2600 Antwerpen Belgium (nachtvlinders.be@gmail.com).

Inleiding

Na het massale afsterven van de laatste grote olmen (*Ulmus* spp.) sinds de jaren 70 van vorige eeuw, is deze boomsoort in het wild haast uitsluitend in houtkanten en als uit wortels opgeschoten scheuten of kleine boompjes te vinden. Dat heeft natuurlijk het voordeel dat je gemakkelijker de bladeren kunt controleren op bladminezende larven. Op 30 september 2007 werden te Wilrijk (Antwerpen) enkele jonge bomen *Ulmus minor* nagekeken op de aanwezigheid van *Bucculatrix ulmifoliae* M. Hering, 1931 en het was al snel duidelijk dat deze soort er vrij algemeen voorkomt, terwijl *B. albedinella* (Zeller, 1839), hoewel verwacht, helemaal niet werd aangetroffen. Het is de eerste maal dat *B. ulmifoliae* voor de Belgische fauna wordt vermeld.

Samen met Guido De Prins en Bruno Dedeken werd de soort op 06 oktober 2007 te Beervelde (Oost-Vlaanderen) en Antoing (Henegouwen), en op 13 oktober 2007 te Leefdaal en Tervuren (Vlaams-Brabant) en te Brussel (Willy De Prins *in litt.*), aangetroffen. Eveneens op 13 oktober 2007 werd haar aanwezigheid te Deerlijk en Waregem (West-Vlaanderen) vastgesteld.

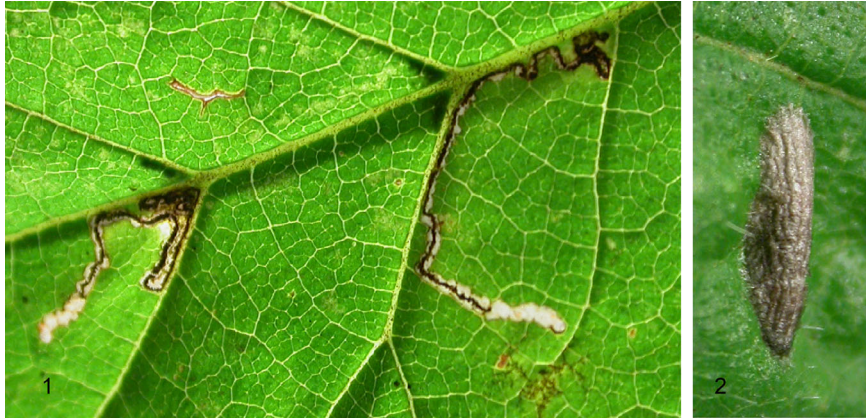

Fig. 1–2. *Bucculatrix ulmifoliae* M. Hering, 1931. 1.– Twee mijnen op een *Ulmus*-blad, Wilrijk (België, Antwerpen) 06.ix.2007, leg. B. Snyers; 2.– Cocon op *Ulmus*-blad, idem (Foto's C. Snyers).

Biologie

Bladmijn. Het ei wordt over het algemeen aan een hoek tussen hoofd- en zijnerf afgezet aan de onderzijde van het blad. De meer dan één cm lange, smalle mijngang begint altijd erg kronkelend. Gevuld met zwarte frass volgt de gang meestal een zijnerf, tot net vóór de plaats waar de rups langs de onderkant de mijn verlaat (Fig. 1). Daarna gaat de doorschijnende, bleekgele rups over tot venstervraat.

Dit is duidelijk verschillend met *B. albedinella* waarbij de gang de nerven niet volgt en waarbij enkel een centrale frasslijn aanwezig is, en waarbij vaak verschillende frassvrije blindzakken voorkomen. Bovendien bezit de minerende rups van *B. albedinella* bovenaan enkele bovenop donkere vlekken, en als vrijlevende rups is de hele rugzijde donker.

Cocon. De cocon die vaak aan de onderkant van het blad vastgemaakt wordt, is een voor *Bucculatrix* typisch geribde, maar bij deze soort grijze, cocon (Fig. 2). Bij *B. albedinella* is de cocon wit, maar als enige onder alle inheemse *Bucculatrix*-soorten ongeribd.

Adult. Spanwijdte 6–7 mm. Het motje lijkt sterk op *B. ulmella* Zeller, 1848 maar is bleker door een veel minder duidelijke tekening op de voorvleugel. *B. albedinella* is groter, heeft een witte grondkleur en een afwijkend vlekkenpatroon, vooral in het apicale deel van de voorvleugel (Langmaid *et al.* 2007).

Levenscyclus

Er zijn twee generaties per jaar: de imago's vliegen in april–mei en in juli–augustus. De rupsen kunnen aangetroffen worden juni–juli en daarna weer in september–oktober. Ze leven op verschillende soorten olm (*Ulmus* spp.),

inclusief variëteiten en kruisingen. In België is de soort tot nu toe enkel op *Ulmus minor* aangetroffen.

Verspreiding

B. ulmifoliae komt hoofdzakelijk voor in Centraal- en Oost-Europa. De soort is vermeld uit Duitsland, Hongarije, Italië (vasteland en Sardinië), Kroatië, Macedonië, Oostenrijk, Polen, Roemenië, Rusland, Servië, Slowakije, Tsjechië en Zwitserland (Sauter & Whitebread 2005, Mey 2007). In 2007 werd ze voor het eerst waargenomen in Groot-Brittannië (Langmaid *et al.* 2007). De eerste waarneming in Nederland dateert van 04.VII.1982 waar een lege bladmineer werd aangetroffen te Nieuw Strijen (Zeeland), leg. C. Wilkinson e.a. (W. N. Ellis, pers. med.). Alle waarnemingen van *B. albedinella* werden onlangs opnieuw bekeken en eventueel gecorrigeerd. Zo raakte de soort bekend uit 9 vindplaatsen in de provincies Zeeland, Zuid- en Noord-Holland. De mijnen worden er haast elk jaar waargenomen in de maanden september–november (W. N. Ellis, pers. med.).

B. ulmifoliae is nog niet vermeld uit het Iberisch Schiereiland en Frankrijk, maar in dit laatste land is de soort zeker te verwachten gezien ze te Rongy (Henegouwen) op minder dan 1 km van de grens werd aangetroffen.

Dankwoord

Speciale dank aan Willem N. Ellis voor het doorsturen van de literatuurgegevens. Aan Willy De Prins voor het nalezen van de tekst en het maken van de résumé.

Literatuur

- Langmaid, J., Porter, J. & Collins, G. A. 2007. *Bucculatrix ulmifoliae* M. Hering, 1931 (Lep.: Bucculatricidae) resident in England. — *Entomologist's Record and Journal of Variation* **119**: 195–201.
- Mey, W. 2007. Family Bucculatricidae. — In: Karsholt, O. & van Nieukerken, E. J. (eds.). *Fauna Europaea. Lepidoptera - moths*. — Fauna Europaea, Version 1.3., www.faunaeur.org [20 maart 2008].
- Sauter, W. & Whitebread, S. 2005. Die Schmetterlinge der Schweiz (Lepidoptera). 9. Nachtrag. — *Mitteilungen der schweizerischen entomologischen Gesellschaft* **78**: 59–115.
- Ellis, W.N. 2008. *Nederlandse Bladmineerders*. — <http://www.bladmineerders.nl> [24.II.2008].
-